

SPRÍSTUPNENIE DÁT A LICENCIE CREATIVE COMMONS

JUDr. Richard Bednárík, PhD.*

Dáta možno považovať za jedno z najvýznamnejších aktív dnešnej spoločnosti, ktoré môžu výrazne podporiť vytváranie nových služieb a vznik nových podnikateľských subjektov. Samotný vznik dát a ich zoskupenie v podobe databáz už dávno nie je výhradou súkromného sektora. Rôzne orgány štátnej a verejnej správy v rámci svojich aktivít generujú obrovské množstvá dát, ktoré počas dlhého obdobia zostali nevyužitú.

Licencie Creative Commons (ďalej len „CC“) sú už tradičným nástrojom v oblasti kultúry, ktoré využíva množstvo autorov na šírenie svojej tvorby. Kultúra ale nie je jedinou oblasťou, kde licencie CC nájdu svoje uplatnenie. Efektívne ich možno využiť aj na sprístupnenie databáz a dát v nich obsiahnutých. Okrem samotnej právnej povahy databázy treba rozlišovať situácie, či ide o databázy vytvorené v rámci súkromného alebo verejného sektora. Najmä verejný sektor a problematiku dát treba vnímať aj z hľadiska práv obsiahnutých v zákone č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií) v znení neskorších predpisov (ďalej len „infozákon“), a to konkrétne právo na informácie a právo na opakované použitie informácií. V tejto sfére môžu licencie CC poslúžiť aj ako nástroj, pri využití ktorého bude možné identifikovať výhody vo forme zníženie žiadostí o prístup k informáciám. Z hľadiska subjektov štátnej a verejnej správy ide v prípade vy-

* JUDr. Richard Bednárík, PhD., je odborným asistentom na Ústave práva duševného vlastníctva a informačných technológií, Právnickej fakulty Trnavskej univerzity v Trnave. Tento článok bol realizovaný v rámci projektu VEGA č. 1/0556/17 *Creative Commons ako nástroj pre sprístupňovanie a použitie kreatívneho obsahu, informácií a dát.*

užitia licencií CC na sprístupnenie databáz o jednoduchú proaktívnu formu riešenia bez dodatočných finančných nákladov.

Okrem samotného infozákona a práv v ňom obsiahnutých oblastí verejného sektora výrazne ovplyvňujú aj aktivity v oblasti *opendata*, ktorých cieľom je okrem iného podporiť otvorenosť pri dátach získaných z verejných prostriedkov. V rámci Slovenskej republiky tieto aktivity reprezentuje primárne Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti, ktorý prostredníctvom viacerých akčných plánov prispel k celkovému rozvoju témy otvorených dát. Licencie CC sú pre aktivity *opendata* prehľadným a medzinárodným nástrojom, ktorý maximalizuje možnosti použitia dát. V najbližšom období možno očakávať realizáciu ďalších úloh, ktoré budú smerovať k postupnému uvoľňovaniu dát verejného sektora.

1. Licencie Creative Commons a dáta

Verejné licencie sa stali neodmysliteľnou súčasťou šírenia rôznych predmetov ochrany v digitálnom prostredí. V zmysle legislatívnej úpravy sú verejné licencie nevýhradné a bezodplatné licenčné zmluvy [§ 76 ods. 3 zákona č. 185/2015 Z. z. Autorský zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „AZ“)] uzatvárané neformálnym kontraktácnym procesom. K uzatvoreniu licenčnej zmluvy dochádza prostredníctvom dvoch právnych úkonov, a to ponukou udelenia licencie právnym úkonom smerujúcim voči neurčitém osobám (§ 76 ods. 1 AZ) pričom konanie, z ktorého možno vyvodiť súhlas s podmienkami licencie, sa považuje za prijatie ponuky (§ 76 ods. 1 AZ). Z hľadiska záväzkového práva sú verejné licencie dvojstranným právnym úkonom smerujúcim k umožneniu dovoleného spôsobu použitia predmetov ochrany za špecifikovaných podmienok. Z hľadiska zaužívaných právnych inštitútov ide o licenčnú zmluvu uzatváranú špecifickou formou. Za *ofertu* je považovaný právny úkon smerujúci k ponuke licencie voči neurčitému okruhu adresátov, čo sa môže v praxi realizovať umiestnením informácie o licencií na tlačenu publikáciu, resp. iný predmet ochrany (napr. DVD) alebo uvedením odkazu na verejnú licenciu na webovej

stránke. Na druhej strane akt prijatia ponuky je formulovaný pomerne všeobecným vymedzením, a to konaním vyvodzujúcim súhlas s podmienkami licencie.

K najrozšírenejším druhom verejných licencií patria licencie CC, ktoré majú výrazné zastúpenie v oblasti kultúry. Licencie CC sa postupne stali lídrom v oblasti tvorby právnych nástrojov umožňujúcich legálne poskytovanie autorskej tvorby a z globálneho hľadiska im možno ťažko nájsť konkurenta.¹ A hoci pôvod CC vychádza z právneho prostredia USA, dokázali zaujať veľkú skupinu nadšencov a odborníkov na autorské právo, ktorí pomohli k výraznej globalizácii licencií a ich adaptácii na medzinárodné právne prostredie.

Kultúra ale nie je jedinou oblasťou, kde majú licencie CC efektívne uplatnenie. Rozšíreným využitím licencií CC je aj ich uplatnenie na sprístupnenie rôznych datasetov, či už ide o datasety generované v rámci súkromného sektora alebo v rámci aktivít štátnej a verejnej správy. Ide o štandardizovaný set licencií dobre známy z rôznych kreatívnych a kultúrnych odvetví² vytvorený v roku 2001,³ ktorý je aktuál-

¹ Pri problematike verejných licencií nemožno nespomenúť iniciatívu Richarda Stallmana, ktorý stál za zrodom softwarových licencií GNU GPL, ktoré značným spôsobom pozmenili smerovanie open source softwaru a globálneho poskytovania v rámci rôznych komúnít. Prvá verzia licencie GNU GPL bola oficiálne spustená v roku 1989, pričom aktuálne sa v praxi používa tretia verzia z roku 2005. Viac informácií o GNU GPL môžete nájsť na <http://www.gnu.org/licenses/licenses.html> [cit. 31.12.2018].

² Pozri FOONG, C. *Sharing With Creative Commons: A Business Model for Content Creators* PLATFORM: Journal of Media and Communication Yes, We're Open! Why Open Source, Open Content and Open Access. A Creative Commons Special Edition, 2010, s. 64 – 93.

³ Popularita od založenia organizácie v roku 2001 a spustenia prvej verzie licencií v roku 2002 postupne narastala, pričom v roku 2009 to bolo už približne 350 miliónov licencovaných diel po celom svete. Aktuálne možno iba odhadovať, aké je skutočné číslo diel prístupných prostredníctvom niektorej z licencií CC, a akým spôsobom toto číslo bude do budúcnosti narastať. V každom prípade sa CC stalo lídrom na poli tvorby právnych nástrojov umožňujúcich legálne poskytovanie autorskej tvorby a z globálneho hľadiska mu ťažko nájsť konkurenta. Najprehľadnejšie spracovaná história vývoja CC vrátane kľúčových momentov, ktoré ovplyvnili ďalší vývoj, je priamo na oficiálnej web stránke CC [online]. <https://creativecommons.org/about/history> [cit. 31.12.2018].

ne dostupný v najnovšej verzii 4.0 s cieľom umožniť flexibilný spôsob licencovania obsahu v digitálnom prostredí.⁴

K najčastejšie uvádzaným benefitom a dôvodom používania CC sú ich prehľadnosť, medzinárodný aspekt, jednoduchý spôsob legálneho poskytovania a šírenia materiálu, flexibilita pri voľbe vhodnej licencie CC, možnosti optimalizácie pre webové vyhľadávanie, vyhľadávanie prostredníctvom technického kódu, ktorý je súčasťou digitálnych rozmnoženín jednotlivých diel.⁵

Dáta predstavujú základný stavebný kameň vedomostnej štruktúry. Na účely tohto článku budeme za dáta považovať údaje, ktoré sú súčasťou rôznych databáz, pričom základom budú práve „netvorivé“ databázy chránené v zmysle § 135 a nasl. AZ. Dáta možno klasifikovať do rôznych kategórií, ale za najpoužívanejšie možno považovať delenie na dáta kvalitatívne a kvantitatívne.⁶ Kvalitatívna stránka určitého predmetu, stavu môže byť napr. farba, štruktúra materiálu, pach, chuť a pod. Kvantitatívne dáta sa na druhej strane dajú vyjadriť určitou veličinou, či už ide o veličiny dĺžky (centimeter, meter), tlaku (pascal) alebo teploty (fahrenheit, stupeň celzia). Dáta ako základný stavebný prvok možno vymedziť ako kvázi „surovú“ nespracovanú množinu údajov získanú formou rôznych meraní, automatizovaných operácií realizovaných počítačovými programami alebo aj manuálnym zápisom osôb.

⁴ K zmenám, ktoré prinieslo digitálne prostredie s vysvetlením potrebnej úpravy smerovania práva, vrátane možnosti využívania Creative Commons *pozri* LESSIG, L. *Free Culture: How Big Media Uses Technology and the Law to Lock Down Culture and Control Creativity*. New York: Penguin Press, 2004, 345 s.

⁵ Prehľadný sumár benefitov licencií CC je dostupný aj [online]. http://creativecommons.org.au/content/Benefits_of_CC_08.pdf [cit. 31.12.2018].

⁶ Jednoduchý a prehľadný spôsob rozdelenia dát a informácií spolu so základným vymedzením kvalitatívnej a kvantitatívnej stránky dát možno nájsť v JOHNSON, M. *The (Many) Differences Between Data and Information*. [online] 13.2.2013. <https://blog.udemy.com/difference-between-data-and-information/> [cit. 31.12.2018].

2. Sprístupnenie dát v rámci súkromného sektora

V rámci sprístupnenia dát generovaných subjektmi súkromného sektora treba rozlišovať dve základné situácie, ktoré determinujú samotné rozhodnutie o spôsobe a rozsahu sprístupnenia.

Prvým z prípadov je situácia, keď dáta generuje priamo subjekt súkromného sektora, pričom daný subjekt je aj priamo zhotoviteľom databázy a disponuje potrebnými právami na rozhodnutie o ďalšom použití dát. V tejto situácii ide o rozhodnutie samotného subjektu v prepojení na ciele, ktoré chce prostredníctvom tejto aktivity dosiahnuť. Ak majú byť dáta súčasťou proprietárneho riešenia, ktoré sa má poskytovať v rámci ponuky tovarov a služieb na trhu, pravdepodobne nebude zvolená licencia CC ako primárny nástroj. Voľba bude skôr smerovať k vytvoreniu samostatných licenčných podmienok, ktoré upravujú spôsob použitia dát prostredníctvom koncového používateľa. Aj v prípade komercializácie dát možno ale identifikovať situácie, kde by mohli licencie CC nájsť svoje uplatnenie⁷. Zhotoviteľ databázy sa môže dobrovoľne rozhodnúť, že časť alebo celú databázu sprístupní pod niektorou z licencií CC. Nič nebráni samotnej komerčnej distribúcii zvolenej databázy, je ale nevyhnutné akceptovať istú formu obmedzenia v podobe oprávneného výkonu istých práv zo strany používateľa. Zároveň sa sprístupnenie dát v podobe databázy môže stať základom poskytovania súvisiacich servisných služieb. Uvedené možno výraznejšie pozorovať napr. pri spoločnostiach, ktoré sa venujú vývoju rôznych softvérových riešení.

Druhým z prípadov, ktorý determinuje voľnosť sprístupnenia dát, je prípad, keď samotný zhotoviteľ nie je vykonávateľ všetkých práv nevyhnutných na rozhodnutie o sprístupnení. V prepojení na problematiku licencií CC treba osobitne spomenúť situáciu, keď je výsledná databáza výstupom spracovania existujúcej databázy dostupnej pod li-

⁷ Pozri FOONG, C. *Sharing With Creative Commons: A Business Model for Content Creators*. PLATFORM: Journal of Media and Communication Yes, We're Open! Why Open Source, Open Content and Open Access. A Creative Commons Special Edition, 2010, s. 64-93.

cenciou CC obsahujúcou prvok „*share-alike*“. Tá mohla byť základom na vytvorenie odvodenej databázy, ktorá môže byť súčasťou pripravovaného produktu a má byť distribuovaná rôznymi obchodnými kanálmi ku koncovým používateľom. Prvok „*share-alike*“ v rámci niektorých druhov licencií CC má za cieľ zabezpečiť otvorenosť a dostupnosť materiálu, ktorého základom vytvorenia boli už skôr voľne dostupné zdroje prístupné pod licenciou CC.⁸ V tomto prípade treba pri sprístupnení databázy aplikovať na výslednú databázu rovnakú, resp. obdobnú licenciu. Voľnosť poskytovateľa je teda obmedzená licenciou, pod ktorou bola dostupná pôvodná databáza.

V oboch prípadoch je nevyhnutná dôkladná analýza, ktorá určí možnosti ďalšieho použitia aj v prepojení na súvisiace plánované aktivity.

3. Sprístupnenie dát štátnej a verejnej správy

Sprístupňovanie informácií a prístup k databázam vytváraných organizáciami financovanými z verejných prostriedkov možno považovať za významný faktor, ktorý môže podporiť vytváranie nových služieb a spôsobov šírenia informácií, s čím môže byť spojené aj dodatočné vytváranie nových pracovných miest. Na rozhodnutie o sprístupnení databáz ale vplýva viacero faktorov. Aj v tejto sfére možno licencie CC využiť ako jednoduchú formu sprístupnenia databáz, ktorá používateľom poskytuje prehľadným spôsobom informácie o dovoľnom použití a ich aplikácia môže byť zároveň splnením viacerých povinností orgánov štátnej a verejnej správy. Oblasť sprístupnenia databáz orgánmi štátnej a verejnej správy je potrebné vnímať aj z hľadiska infozákona, a to konkrétne v prepojení na:

- 1) Žiadosť o sprístupnenie informácií (§ 14 a nasl. infozákona);
- 2) Právo na opakované použitie informácií (§ 21b a nasl. infozákona).

⁸ Jedným z najväčších používateľov licencií CC s prvkom „*share-alike*“ je portál Wikipedia prevádzkovaný prostredníctvom Wikimedia Foundation, Inc.

3.1 Žiadosť o sprístupnenie informácií

V rámci Slovenskej republiky je právo na informácie predmetom regulácie obsiahnutej v rámci infozákona, a to v podobe úpravy žiadosti o sprístupnenie informácií. Základným pojmom tohto systému je pojem informácia. Tá vymedzuje kategóriu rôznych údajov, ktoré musia byť v prípade žiadosti poskytnuté. Pozitívne možno hodnotiť vymedzenie pojmu informácia, ktorá je definovaná prostredníctvom negatívneho výpočtu, keď možno prístup k informáciám obmedziť.

Z hľadiska právneho vymedzenia ide pri žiadosti o sprístupnenie informácií o realizáciu formalizovaného právneho úkonu adresovaného voči povinným subjektom, s ktorým sú v prípade dodržania formálnych požiadaviek spojené určité právne následky. Z formálneho hľadiska možno využiť rôzne spôsoby realizácie žiadosti od písomnej a ústnej formy, využitím faxu, elektronickej pošty alebo iným technicky vykonateľným spôsobom. Z obsahového hľadiska musí byť zrejmé, ktorej povinnej osobe je žiadosť určená, meno, priezvisko, názov alebo obchodné meno žiadateľa, jeho adresa pobytu alebo sídlo, ktorých informácií sa žiadosť týka a aký spôsob sprístupnenia informácií žiadateľ navrhuje.⁹ Ide o základné náležitosti, ktoré sú nevyhnutné na správnu identifikáciu povinného subjektu a predmetnej informácie, ktorú žiadateľ požaduje.

Cieľom žiadosti o sprístupnenie informácií je získať prístup k určitej kategórii údajov. Preto je potrebné, aby boli informácie poskytnuté pre žiadateľa v zrozumiteľnej forme. V zmysle ustanovení infozákona sa informácie sprístupňujú najmä ústne, nahliadnutím do spisu vrátane možnosti vyhotoviť si odpis alebo výpis, odkopírovaním informácií na technický nosič dát, sprístupnením kópií predlôh s požadovanými informáciami, telefonicky, faxom, poštou alebo aj aktuálne často využívanou elektronicou poštou.

⁹ Pozri §14 ods. 2 infozákona.

Aj napriek pomerne jasnému vymedzeniu právnej úpravy žiadosti o sprístupnenie informácií, je potrebné aj v tejto sfére upriamiť pozornosť na niekoľko problematických oblastí ako:

- legislatívna úprava žiadosti o sprístupnenie informácií zo strany Európskej únie (ďalej len „EÚ“);
- riešenie tzv. informačného *filibusteringu*;¹⁰
- online evidencia žiadostí o sprístupnenie informácií vrátane odpovedí.

Z hľadiska využitia licencií CC sa budeme podrobnejšie zaoberať poslednou oblasťou, a to online evidenciou žiadostí o sprístupnenie, prípadne možnostiam, ako eliminovať množstvo žiadostí, ktoré sa zasielajú rôznym povinným subjektom. Jednou z alternatív je zváženie úpravy povinného sprístupňovania žiadostí o sprístupnenie informácií spolu so spracovanou odpoveďou povinného subjektu. Samozrejme, takýto akt sprístupňovania by musel byť v súlade s ochranou osobných údajov a nie všetky žiadosti by mohli byť zobrazené v neupravenej podobe. Aktuálne je povinnosť evidencie súčasťou § 20 infozákona. V zmysle uvedeného ustanovenia povinný subjekt vedie evidenciu podaných žiadostí potrebnú pri realizácii kontroly vybavovania žiadostí. S cieľom zvýšiť transparentnosť, ale aj s cieľom predchádzať podávaniam opakovaných žiadostí by bolo vhodné zvážiť zavedenie povinnosti sprístupňovať obdobné údaje na niektorom z centrálnych portálov a následne ich poskytovať aj vo forme otvorených dát. Uvedené by podporilo vytvorenie nových nástrojov, ktoré by dokázali žiadosti, ale aj efektívne triediť a spracovať jednotlivé odpovede povinných subjektov do rôznych oblastí. Pozitívnym účinkom by bola tiež schopnosť kontroly dodržiavania lehôt na vybavenie žiadosti širšej verejnosti.

Druhou možnosťou by mohla byť aktivita povinných subjektov, ktorá by vychádzala z podrobnej analýzy prijatých žiadostí. Na základe nej by povinné subjekty vedeli identifikovať materiál, ku ktorému

¹⁰ Za informačný filibustering možno považovať obštrukčnú metódu, pri ktorej nie je dôležitý obsah žiadosti, ale zahltenie povinného subjektu žiadosťami. *Pozri DOBROVODSKÝ, R., KOŠIČIAROVÁ, S. Právo na informácie.* Kraków: Spolok Slovákov v Poľsku, 2015, s. 21.

smeruje najviac žiadosti. Ak by bol chránený autorským právom, resp. právami súvisiacimi s autorským právom, a povinný subjekt by vykonával potrebný rozsah práv, bolo by možné tento materiál sprístupniť napr. pod licenciou CC. Verejnosť by tak mala možnosť dostať sa k materiálu, ktorý by mohla za určených podmienok následne použiť a šíriť. Uvedené má potenciál znížiť počet žiadostí o informácie, pričom z hľadiska povinných subjektov ide o jednoduchý spôsob riešenia.

3.2 Právo na opakované použitie informácií

Opakované použitie informácií je z hľadiska vymedzenia práva na prístup pomerne jednoznačným vyjadrením záväzku štátu, ktorému koreluje právo zúčastencov na získanie údajov. Základom právnej úpravy z pozície EÚ je smernica Európskeho parlamentu a Rady 2013/37/EÚ z 26. júna 2013, ktorou sa mení smernica 2003/98/ES o opakovanom použití informácií verejného sektora (ďalej len „smernica o opakovanom použití“), ktorá bola kvôli identifikácii problémových oblastí revidovaná. Ako napríklad uvádza Janssen a Hugelier „*od svojho prijatia v roku 2003 mala smernica o opakovanom použití len obmedzený vplyv na dostupnosť informácií verejného sektora pri opakovanom využití súkromným sektorom. Avšak, o niekoľko rokov neskôr, proces k otváraniu verejných informácií začal z iného uhla: rôznorodá komunita advokátov občianskej spoločnosti, developerov, podnikateľov, novinárov a akademikov začala vyvíjať tlak na vládu, aby jej poskytli dáta k dispozícii v strojovo čitateľných formátoch*“.¹¹

V rámci vnútroštátnej legislatívy Slovenskej republiky sú jednotlivé ustanovenia inkorporované v rámci už vyššie spomínaného infozákona, ktorý pomerne komplexne reguluje oblasť vzťahu štát – iný subjekt pri informáciách verejného sektora. Existencii práva a jeho zaradeniu

¹¹ Pozri JANSSEN, K., HUGELIER, S. *Open data as the standard for Europe? A critical analysis of the European Commission's proposal to amend the PSI Directive*. In: *European Journal of Law and Technology*, Vol. 4, č. 3, 2013 [online]. <http://ejlt.org/article/view/238/411> [cit. 31.12.2018].

do systému sme sa bližšie venovali v druhej časti tohto článku. Právo na opakované použitie informácií treba odlišovať od formy práva na prístup k informáciám. Pri práve na prístup k informáciám formou žiadosti ide o realizáciu tzv. ľudského prístupu k informáciám, kde cieľom konania je informácie získať. Pri práve na opakované použitie informácií je ich získanie iba jedným z krokov, ktorý smeruje k ich ďalšiemu využitiu na obchodné alebo neobchodné účely.

K najdôležitejším zmenám¹² v rámci revízie možno zaradiť:

- čl. 1 – rozšírenie pôsobnosti smernice o opakovanom použití;
- čl. 3 ods. 1 – zavedenie práva na opakované použitie informácií;
- čl. 6 – úprava pravidla týkajúceho sa určovania výšky poplatkov vyberaných za sprístupnenie informácií;
- čl. 8 ods. 1¹³ – rámcové vymedzenie licenčnej politiky;
- čl. 7 – zvýšenie transparentnosti pri poskytovaní informácií;
- čl. 11 – úprava problematiky digitalizácie v kontexte sprístupňovania verejnosti.¹⁴

Ide o pomerne rozsiahle zmeny, ktorých cieľom bolo spresniť základné pravidlá súvisiace s opakovaným použitím informácií verejného

¹² Pre prehľad jednotlivých zmien z roku 2013 v smernici o opakovanom použití tiež pozri. KYNCL, L. In. MYŠKA, M., POLČÁK, R., ŠAVELKA, J., KYNCL, L., SVIRÁKOVÁ, I. *Veřejné licence v České republice*. Masarykova univerzita: Brno, 2014, s. 93-94 [online]. http://is.muni.cz/repo/1203341/Myska_et_al._-_Verejne_licence_2.0_-_online.pdf [cit. 31.12.2018].

¹³ V tejto veci treba poukázať na nesprávny preklad slovenského znenia smernice 2013/37/EÚ, ktorou sa mení pôvodné znenie smernice o opakovanom použití. Anglické znenie pri vymedzení základných pravidiel licenčnej politiky používa terminológiu, „*These conditions shall not unnecessarily restrict possibilities for re-use and shall not be used to restrict competition*“, čo by bolo možné preložiť ako vyjadrenie záväzku, že podmienky nebudú neodôvodnené obmedzovať použitie. Na rozdiel od uvedeného, ale slovenské znenie smernice obsahuje nasledujúcu textáciu, „*tieto podmienky nemusia nevyhnutne obmedzovať možnosti opakovaného použitia a nepoužívajú sa na obmedzenie hospodárskej súťaže*“.

¹⁴ Bližšie k pôvodným návrhom novely smernice o opakovanom použití a možnému ďalšiemu smerovaniu JANSSSEN, K. *The amendment of the PSI directive: where are we heading?* European Public Sector Information Platform [online]. 2014. <https://slidex.tips/download/european-public-sector-information-platform-topic-report-no-3-the-amendment-of-t> [cit. 31.12.2018].

sektora, zlepšiť transparentnosť a uľahčiť využiteľnosť informácií v praxi. Otvorené dáta sa totiž považujú za nástroj novej podpory ekonomického rastu a základ ďalšieho vytvárania nových služieb.¹⁵

Pre využívanie informácií verejného sektora v zákonomnom režime opakovaného použitia informácií je nevyhnutné zabezpečiť spravodlivý a efektívny prístup k takýmto informáciám. Možnosť prístupu musí byť postavená na princípe rovnosti, a teda musia byť eliminované všetky formy diskriminácie. Zásada rovnosti sa realizuje predovšetkým pri opakovanom použití informácií so zreteľom na krajinu pôvodu či štátnu príslušnosť. Rovnako predmetom rovnosti musí byť aj povaha subjektu, ktorý chce informácie získať. Odôvodnenie cezhraničného získavania potrebných informácií predstavuje určité legitímne oprávnenie pre mnoho subjektov z členských štátov, keďže množstvo informácií je výsledkom činností, ktoré sú priamo financované z prostriedkov EÚ.

Opakované použitie informácií spočíva v opakovanom použití informácie, ktorú má povinná osoba k dispozícii na podnikateľský účel alebo na nepodnikateľský účel odlišný od pôvodného účelu, na ktorý bola informácia vytvorená v rámci plnenia úloh tejto povinnej osoby.¹⁶

V rámci zmien obsiahnutých v smernici o opakovanom použití bola predmetom úpravy aj licenčná politika a všeobecné vymedzenie základných pravidiel, ktorými by sa povinné subjekty mali pri umožňovaní opakovaného použitia informácií riadiť. Aktuálne je licenčná politika upravená v článku 8, a to konštatovaním o možnosti obmedzenia opakovaného použitia formou licencie, pričom členské štáty používajúce licencie zabezpečia „*aby boli na opakované použitie dokumentov verejného sektora k dispozícii v digitálnom formáte štandardné licencie,*

¹⁵ Jedným z dobrých príkladov fungovania otvoreného prístupu k štátnym dátam je portál data.gov.uk zhromažďujúci dostupné datasey v rámci Veľkej Británie.

¹⁶ Ustanovenie § 21b ods. 1 infozákona alebo *bližšie* XAVIER-SIMONEL, L. Step Forward Toward Open Data: The Revision of the Public Sector Information Directive. In: *European Business Law Update*, 27, 2013, s. 1 – 2 [online]. http://www.mcguirewoods.com/news-resources/publications/international/EBLU-2013-Autumnpdf?utm_source=Mondaq&utm_medium=syndication&utm_campaign=inter-article-link [cit. 31.12.2018].

ktoré sa môžu prispôbiť tak, aby spĺňali osobitné licenčné požiadavky a aby sa mohli elektronicky spracovávať. Členské štáty podporia všetky subjekty verejného sektora pri používaní štandardných licencií“. Uvedené ustanovenie neposkytuje bližšie informácie o spôsobe praktickej implementácie, čo priamo smeruje k výkladovým problémom pri voľbe štandardizovanej licencie.

Metodickú pomôcku, ako pristúpiť k nastaveniu licenčnej politiky na lokálnej úrovni, vypracovala Európska komisia vo forme *Oznámenia o odporúčaných štandardných licenciách, datasetoch a poplatkoch za opakované použitie informácií*.¹⁷ V dokumente sú okrem iného rozpracované základné informácie o možnosti využitia jednostranného oznámenia, prípadne o spôsobe využitia licencií. Bližšie sú charakterizované otvorené formy licencií a rôzne aspekty ako rozsah, povinnosť označenia autora, výnimky a pod., ktoré tvoria základnú zložku právneho textu každej verejnej licencie.

Špecifickým aspektom revidovanej smernice o opakovanom použití je výrazný odklon od pravidiel v prípade knižníc, múzeí a archívov. Rozšírenie pôsobnosti a samotný rozsah je definovaný už samotným recitálom v bode 18, v zmysle ktorého „rozšírenie rozsahu pôsobnosti smernice 2003/98/ES by sa malo obmedziť na tri druhy kultúrnych zariadení – knižnice, vrátane univerzitných knižníc, múzeá a archívy, pretože ich zbierky sú a budú stále častejšie cenným materiálom pre opakované použitie v mnohých produktoch, napríklad v mobilných aplikáciách“. ¹⁸ Už samotné zaradenie nových inštitúcií pod pôsobnosť smernice o opakovanom použití možno vnímať pozitívne. Ako poukazuje napríklad Jančíč (et al.) „dva najdôležitejšie argumenty proti rozšíreniu boli opäť vysoké administratívne náklady a problémy s právom duševného vlastníctva“. ¹⁹ Uvedené problémy ale možno vnímať vo viacerých

¹⁷ Commission Notice: ‚Guidelines on recommended standard licences, datasets and charging for the re-use of documents‘. 17.7.2014 [online]. <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/news/commission-notice-guidelines-recommended-standard-licences-datasets-and-charging-re-use> [cit. 31.12.2018].

¹⁸ Bod 18 recitálu smernice o opakovanom použití.

¹⁹ Pozri JANČIČ, M. B. (et. al) *LAPSI Policy Recommendation 5: The Proposed Inclusion of Cultural and Research Institutions in the Scope of PSI Directive*. 2012, s. 7

inštitúciách financovaných z verejných prostriedkov a nemožno tvrdiť, že by išlo výhradne o problém kultúrnej domény.

V rámci pôsobnosti možno do budúcnosti uvažovať o rozšírení na všetky kultúrne inštitúcie. Samotná voľba inštitúcií podľa nášho názoru nezohľadňuje aktuálny stav, kde by primárnym ukazovateľom malo byť napojenie na verejný rozpočet. Množstvo iných kultúrnych inštitúcií sa môže podieľať na vytváraní datasetov, ktorých sprístupnenie môže byť zaujímavé pri vytváraní nových služieb a neexistuje jasné odôvodnenie ich vyňatia. Recitál smernice o opakovanom použití túto situáciu vysvetľuje v pokračovaní bodu 18, a to „*ostatné druhy kultúrnych zariadení (ako orchestre, opery, balety a divadlá) vrátane archívov, ktoré sú ich súčasťou, by mali zostať mimo jej rozsahu pôsobnosti z dôvodu ich osobitého charakteru „scénických umení“*“. Odôvodnením špecifického postavenia je aplikácia práva duševného vlastníctva tretích strán na takmer všetok ich zbierkový materiál, čo ale nemožno považovať za legitímny dôvod vyňatia z pôsobnosti smernice o opakovanom použití.²⁰

Pravidlá z roku 2013, ale už v aktuálnom období nezodpovedajú požiadavkám subjektov na prístup k dátam. Spôsob použitia a spracovania dát sa neustále vyvíja, pričom úlohu zohráva aj neustály rozvoj digitálnej technológií. Navyše postupne v priebehu rokov bolo identifikovaných viacero oblastí smernice o opakovanom použití, ktoré v praxi nepri niesli želaný výsledok. Preto v rámci legislatívnych aktivít EÚ pristúpila k revízii jestvujúcich pravidiel. Vyjednávacia z Európskeho parlamentu, Rady EÚ a Komisie sa dohodli na znení revízie smernice o opakovanom použití, ktorá uľahčí dostupnosť a opakované používanie údajov z verejného sektora.²¹ Z obsahového hľadiska k upraveným oblastiam v revidovanom znení smernice o opakovanom použití možno zaradiť:

- orgány zastupujúce verejný sektor nebudú môcť, až na niekoľko vý-

[online]. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/legal-aspects-public-sector-information-lapsi-thematic-network-outputs> [cit. 31.12.2018].

²⁰ Samotná existencia práva duševného vlastníctva tretích strán je v rámci čl. 1 ods. 2 písm. b) smernice o opakovanom použití súčasťou negatívneho vymedzenia situácií, na ktoré sa právo na opakované použitie neaplikuje.

²¹ Pozri Európska komisia – Tlačová správa [online]. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-525_sk.htm [cit. 22.1.2019].

nimiek, žiadať viac ako minimálny poplatok za opätovné použitie svojich údajov;

- osobitný dôraz je kladený na dátové súbory s vysokou hodnotou, ako sú štatistiky alebo geopriestorové údaje;
- zavedenie záruk, ktoré majú zvýšiť transparentnosť a zabrániť uzatváraniu dohôd vedúcich k možnému opakovanému použitiu údajov výhradne zo strany súkromných partnerov;
- členské štáty budú musieť vypracovať politiky otvoreného prístupu k údajom z výskumu financovaného z verejných zdrojov;
- na údaje z verejne financovaných projektov dostupné v archívoch sa budú vzťahovať jednotné pravidlá týkajúce sa ich opakovaného použitia.²²

Po príprave znenia revidovaných pravidiel ich musia následne prijať Európsky parlament a Rada EÚ. Členské štáty ich budú musieť implementovať do dvoch rokov pred nadobudnutím ich účinnosti.

Netreba zabúdať, že právo na opakované použitie informácií nie je neobmedzeným právom, ale obsahuje viacero výnimiek z poskytnutia prístupu, a to napr. v prípade výkonu práv duševného vlastníctva alebo kvôli ochrane osobných údajov. Predovšetkým ochrana osobných údajov bola v nedávnom období témou množstva diskusií vzhľadom na uplatniteľnosť nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z 27. apríla 2016 o ochrane fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov, ktorým sa zrušuje smernica 95/46/ES k 25. máju 2018 (všeobecné nariadenie o ochrane údajov). Návrh nového znenia revízie smernice o opakovanom použití neobsahuje z hľadiska negatívneho vymedzenia pôsobnosti žiadne zásadné zmeny, ktoré by výrazným spôsobom menili už určené výnimky. Vzhľadom na neurčitost' vymedzenia osobných údajov nemožno očakávať, že by v dohľadnom čase iný právny predpis podrobnejšie definoval pravidlá sprístupňovania dokumentov obsahujúcich údaje, ktoré by mohli patriť do kategórie osobných údajov. Preto aj určenie rozsahu výnimky z práva na opakované použitie informácií

²² Pozri Európska komisia – Tlačová správa [online]. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-525_sk.htm [cit. 22.1.2019].

bude v oblasti osobných údajov aj naďalej primárne predmetom výkladu súdov a stanovísk regulačných orgánov a nie súčasťou právnych noriem obsiahnutých v zákonných právnych predpisoch.

4. Aktuálne smerovanie

V súvislosti s aktuálnym smerovaním podpory prístupu k dátam je z hľadiska Slovenskej republiky treba spomenúť dve oblasti, a to:

- 1) aktivity Iniciatívy pre otvorené vládnutie;
- 2) aktivity opendata.

Iniciatíva pre otvorené vládnutie patrí k výrazne sa rozvíjajúcim medzinárodným aktivitám v oblasti podpory otvoreného vládnutia a otvorených dát, ktorú zastrešuje Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti. Slovenská republika je súčasťou Iniciatívy pre otvorené vládnutie od roku 2011, pričom cieľom je podporiť otvorené vládnutie v rôznych prierezových témach ako otvorené informácie, otvorené vzdelávanie, otvorená veda a pod. Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti momentálne realizuje implementáciu v poradí tretieho Akčného plánu na roky 2017 – 2019.²³ Súčasťou Akčného plánu na roky 2017 – 2019 sú v rámci agendy otvorené informácie aj aktivity smerujúce k rozvoju otvorených dát dostupných prostredníctvom portálu otvorených dát. Príkladom možno uviesť:

- 1) predloženie návrhu zákona o údajoch na rokovanie vlády;
- 2) vykonanie prieskumu dopytu verejnosti po najžiadanejších datasetoch otvorených dát;
- 3) zverejnenie na základe výsledkov prieskumu dopytu verejnosti po najžiadanejších datasetoch otvorených dát najžiadanejšie datasety na portáli otvorených dát v súlade s platnou legislatívou;

²³ Pozri Akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie v Slovenskej republike na roky 2017 – 2019 [online]. http://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/otvorene_vladnutie/akcne_plany/2017_2019/OGP_AP_2017-2019_final.pdf [cit. 31.12.2018].

4) vypracovanie stratégie a akčného plánu sprístupnenia a používania otvorených dát verejnej správy a predložiť ju na rokovanie vlády Slovenskej republiky.

V časti Akčného plánu na roky 2017 – 2019 upravujúcej aktivity v oblasti otvoreného vzdelávania sú licencie CC priamo odporúčané ako druh licencie, ktorý sa má aplikovať na materiál dostupný prostredníctvom vytváraného repozitára otvorených vzdelávacích zdrojov²⁴. V oblasti otvorených dát nie sú licencie CC priamo v Akčnom pláne na roky 2017 – 2019 uvedené, nič ale nebráni ich využitiu na účel otvorenie dát verejnej správy.

V rámci aktivít Iniciatívy pre otvorené vládnutie realizovanej prostredníctvom Úradu splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti bol vytvorený ako jeden z výstupov Akčného plánu Iniciatívy pre otvorené vládnutie v Slovenskej republike²⁵ portál otvorených dát. Ide o centrálny katalóg otvorených údajov, ktorý obsahuje rôzne údaje a dáta verejnej správy.²⁶ Aktuálne je na portáli otvorených dát dostupných skoro 2000 datasetov rôznych subjektov.

Nemožno zabúdať ani na iniciatívu *Open data*,²⁷ ktorá sa zameriava na zabezpečenie voľného prístupu k dátam generovaným verejnými inštitúciami.²⁸ Špecifikom uvedenej oblasti je z hľadiska voľby licenčnej politiky zaužívaná aplikácia odlišného právneho inštitútu. A hoci

²⁴ Pozri Akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie v Slovenskej republike na roky 2017 – 2019. str. 17 [online]. http://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/otvorene_vladnutie/akcne_plany/2017_2019/OGP_AP_2017-2019_final.pdf [cit. 31.12.2018].

²⁵ Pozri Akčný plán Iniciatívy pre otvorené vládnutie v Slovenskej republike [online]. http://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/otvorene_vladnutie/akcne_plany/2012_2013/OGP_2012-13-Akcny-plan-uzn-vlady-c.50-2012.pdf [cit. 31.12.2018].

²⁶ Pozri Portál otvorených dát [online]. <https://data.gov.sk/> [cit. 31.12.2018].

²⁷ Cf. portál EÚ, ktorý má zabezpečiť otvorený prístup k dátam. Portál je dostupný [online]. <https://open-data.europa.eu/en/data/> [cit. 31.12.2018].

²⁸ K vysvetleniu pojmu otvorené dáta pozri tiež KYNCL, L. In. MYŠKA, M., POLČÁK, R., ŠAVELKA, J., KYNCL, L., SVIRÁKOVÁ, I. *Veřejné licence v České republice*. Masarykova univerzita: Brno, 2014, s. 95-96 [online]. http://is.muni.cz/repo/1203341/Myska_et_al._Verejne_licence_2.0_-_online.pdf [cit. 31.12.2018].

nič nebráni použitiu niektorej z licencií CC 4.0, ktoré je možné v najnovšom znení aplikovať aj na vytvárané datasety, prevládajúcim inštitútom je CC0 mark (označenie).²⁹ Podstatou CC0 je vzdanie sa, resp. v slovenskom právnom poriadku najširšie obmedzenie autorských práv, resp. iných súvisiacich práv bez potreby označenia zhotoviteľa databázy. Vychádzajúc z § 18 ods. 5 AZ môže autor udeliť súhlas so zásahom do osobnostných práv, pričom samotný zásah musí byť obmedzený rozsahom. V prípade CC0 možno za určenie rozsahu považovať samotné znenie podmienok CC0, ktoré popisuje predpokladané spôsoby použitia. Výsledkom je vytvorenie podobného stavu ako v prípade diel, ktoré už sú súčasťou *public domain*. Príkladom zo zahraničia môže byť *British Library*, ktorá využitím CC0 sprístupňuje metadáta o kultúrnych objektoch, *CERN*, ktorý sprístupnil časť svojej knižnice a niektoré datasety, prípadne *Biely dom*, ktorý priamo podporil aplikáciu CC0 na federálne datasety.³⁰ V rámci voľby licenčnej politiky nie je nevyhnutná striktná aplikácia licencií CC. Dostupných je viacero druhov licencií ako *Open Data Commons* alebo *Public Documentation License* s rozdielom rozsahu potenciálnej praktickej využiteľnosti. Popri zabezpečení existencie práva na informácie a práva na opakované použitie informácií by mal byť ako sekundárny cieľ stanovený efektívny praktický právny rámec umožňujúci maximalizáciu využitia dát v praxi. V Slovenskej republike agendu opendata primárne zastrešuje vyššie uvedený Úrad splnomocnenca vlády Slovenskej republiky pre rozvoj občianskej spoločnosti, ktorý vypracoval viacero akčných plánov. Ich súčasťou boli priamo aktivity smerujúce k rozvoju otvorených datasetov. Postupne vznikajú nové projekty, ktorých základom sa stali práve voľne dostupné datasety. Spomenúť možno napr. portál mapa zločinu alebo portál notifikátor výberových konaní poskytujúci podrobné informácie nezamestnaným pri hľadaní práce. Značný potenciál

²⁹ Licencie CC nie sú jediným druhom, ktorý je možné aplikovať na rôzne datasety vytvárané vo verejnej správe. Ďalšou z možností sú napr. Open Data Commons vytvorené špeciálne na sprístupňovanie dát.

³⁰ Informácie a používateľoch CC0 možno nájsť [online]. http://wiki.creativecommons.org/CC0_use_for_data [cit. 31.12.2018].

rozvoja opendata možno pozorovať v dátach samosprávy, ktoré sa postupne otvárajú verejnosti³¹.

5. Záver

Informácie sú a smerom do budúcnosti aj budú jedným z najvýznamnejších aktív spoločnosti, ktoré jednak podmieňujú kvalifikované rozhodnutia jednotlivcov v demokratickej spoločnosti, ale zároveň sú aj základom vytvárania nových zaujímavých služieb. Cieľom článku nebolo preukázať, že licencie CC sú riešením všetkých problémov spojených so sprístupňovaním datasetov. Samotná otázka voľby licencie je parciálnou témou, ktorej determinantom je rozhodnutie, resp. zákonná povinnosť, databázu sprístupniť. Treba tiež zvážiť ekonomický účinok sprístupnenia databázy v prepojení na aktivity zhotoviteľa databázy. V niektorých prípadoch môže voľné sprístupnenie databázy negatívne ovplyvniť primárne podnikateľské aktivity.

Ak je výsledkom ekonomickej a právnej analýzy rozhodnutie o sprístupnení databázy, možno licencie CC odporúčať ako vhodný štandardizovaný nástroj, ktorý dokáže pokryť viacero možností použitia. Vzhľadom na dostupnosť celkovo šesť druhov licencií, je dostupná možnosť výberu licencie od „najotvorenejšej“, kde jedinou povinnosťou je označenie autora/zdroja až po najviac „obmedzujúcu“, ktorá neumožňuje komerčné použitie a akýkoľvek zásah do databázy.

Samotná oblasť sprístupnenia dát je v oblasti štátnej a verejnej správy výrazne ovplyvnená zákonnou právnou úpravou a aktivitami v oblasti Iniciatívy pre otvorené vládnutie a *opendata*. Žiadosť o informácie a právo na opakované použitie informáciu sú právnymi nástrojmi v rukách verejnosti, ktoré možno využiť na získanie prístupu k dátam generovaných z verejných prostriedkov. Aj v tejto sfére ale dokážu licencie CC prispieť minimálne k zníženiu počtu žiadostí a k odstráneniu administratívnej záťaže povinných subjektov.

³¹ Pozri Transparency International Slovensko [online]. <http://samosprava.transparency.sk/> [cit. 31.12.2018].